

УДК 657

Тетяна КОРОЛІУК, Оксана БУРЛІЦЬКА

АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНИХ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПРОБЛЕМИ МІСЦЯ РИЗИКІВ В ЕКОНОМІЦІ ТА В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Резюме. Досліджено вітчизняні дисертаційні роботи з галузі знань «08.Економічні науки» щодо місця ризику в економіці та в діяльності підприємств. Проведено аналіз та систематизацію дисертацій за роками та в розрізі спеціальностей. Виявлено, що ризик у дисертаціях вивчається в основному в якості економічної, фінансової категорії, оскільки найбільша кількість дисертацій захищена за спеціальностями 08.00.08 (08.04.01) «Гроші, фінанси і кредит», 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» та 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Визначено доцільність вивчення ризику в системі бухгалтерського обліку як основи прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: ризик, підприємницька функція, категорія, управління ризиками.

Tetyana KOROLYUK, Oksana BURLITSKA

ANALYSIS OF NATIONAL THESES ABOUT PROBLEM OF RISKS PLACE IN THE ECONOMY AND IN THE ACTIVITY OF ENTERPRISES

Summary. The place of risks in the economy and in the activity of enterprises is particularly pertinent issue in today's rapidly changing environment. The risk accompanies all processes in the company and the economy in general. Moreover the consequences of risk depend on the effective management decisions for which accounting information is the foundation. The results of theoretical developments with approaches to their practical application are reflected in research of national scientists. The article deals national theses in the field of knowledge «08.Economic sciences» regarding the place of risk in the economy and in the activity of enterprises. The overall sample of theses of national scientists in the period from 1998 to 2011 concerning key word «risk» was the object of research. Accordingly, it was found that 464 theses, including 423 – on a scientific degree of a candidate of economic sciences and 41 – on a scientific degree of a doctor of economic sciences, have been defended during 1998-2011 years. The analysis and systematization of theses by year and by specialties are made. The scientists researched the question of the risk as a business function, theoretical, organizational, methodological aspects of risk management in the context of economic sectors, regions, individual business transactions, defined methods and tools for risk management, risk modeling. It is detected that the risk in the theses mainly is studied as economic, financial category, since most of theses were defended in specialties 08.00.08 (04.08.01) «Money, finance and credit», 08.06.01 «Economics, organization and management of enterprises» and 08.00.04 «Economy and management of enterprises (by economic activities)». The expediency of study of the risk in the accounting system as the basis for management decisions is determined.

Key words: risk, business function, category, risk management.

Постановка проблеми. Беззаперечним є той факт, що практичні рішення завжди базуються на теоретичних розробках будь-якої науки. Результати теоретичних розробок з підходами до їх практичного застосування знаходять своє відображення у наукових дослідженнях вітчизняних учених.

Питання місця ризиків в економіці та в діяльності підприємств особливо актуальне в сучасних мінливих умовах. Ризик супроводжує усі процеси, що відбуваються на підприємстві та в економіці в цілому. Причому наслідки ризиків залежать від прийнятих ефективних управлінських рішень, основою яких є облікова інформація. Значущість цього питання підтверджується достатньою кількістю захищених дисертацій вітчизняних учених, в яких ризик вивчається як об'єкт або ж умова/чинник господарських процесів. Однак наявні теоретичні розробки та практичні рекомендації вирішують не усі проблемні аспекти цього питання, тому потребують детального вивчення й систематизації наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ризиків у діяльності підприємств, організацій, установ, регіонів та в цілому економіки присвячені праці таких

вітчизняних науковців: О.В. Амеліна, І.А. Бланк, В.П. Бондар, Ф.Ф. Бутинець, Г.Л. Вербицька, І.М. Вигівська, В.В. Вітлінський, С.М. Дячек, М. Жильберт, Л.М. Кіндрацька, Г.Г. Кірейцев, М.С. Клапкін, М.Д. Корінко, В.Г. Лопатовський, В.В. Лук'янова, Б.М. Мізюк, О.В. Мінаков, Я.С. Наконечний, О.В. Небильцова, Р.Ю. Овчарик, Л.М. Пилипенко, Л.О. Примостка, Н.С. Скопенко, В.А. Смоляк, Г.П. Стадник, Є.С. Стоянов, О.І. Ястремський та ін. Автори піднімають питання визначення ризику як підприємницької функції, теоретичних, організаційних, методичних аспектів управління ризиками в розрізі галузей економіки, регіонів, окремих господарських операцій, визначаються методи та інструменти управління ризиками, моделювання ризику. Аналіз положень та пропозицій вказаних вчених потребує детального вивчення та узагальнення.

Мета статті: дослідження, критичний аналіз та систематизація дисертаційних робіт з метою визначення перспективних напрямів наукових досліджень щодо місця ризику в діяльності підприємств.

Викладення основного матеріалу. Для досягнення мети проведена систематизація дисертаційних робіт, захищених на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук з галузі знань «08.Економічні науки», за даними системи каталогів авторефератів та дисертацій Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі – НБУВ) [1]. Об'єктом дослідження виступала суцільна вибірка дисертаційних досліджень вітчизняних науковців за період з 1998 до 2011 рік за ключовим словом «ризик». Відповідно було встановлено, що протягом 1998 – 2011 рр. захищено 464 дисертації, з них 423 – кандидатських та 41 – докторська (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка захищених дисертацій з питань ризиків протягом 1998 – 2011 рр.

Table 1

Dynamics of theses about risks, which have been defended during 1998 – 2011 years

Рік	Усього дисертацій	Кількість дисертацій у розрізі наукових ступенів	
		Кандидат економічних наук	Доктор економічних наук
1998	1	1	-
1999	4	4	-
2000	30	29	1
2001	37	36	1
2002	62	54	8
2003	43	37	6
2004	48	42	6
2005	34	29	5
2006	48	46	2
2007	37	33	4
2008	38	36	2
2009	52	49	3
2010	9	9	-
2011	20	18	2
Усього	463	423	40

Аналіз динаміки (рис. 1) дасть можливість визначити активність досліджень у певний часовий проміжок.

Найбільша кількість захищених дисертацій спостерігається в 2002 році – 62 дисертації, з них 8 – на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Результати аналізу показали, що дисертаційні роботи економічного напрямку були захищені за такими спеціальностями: 08.00.01 (08.01.01) «Економічна теорія та історія економічної думки», 08.00.02 (08.05.01) «Світове господарство і міжнародні економічні відносини», 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством», 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)», 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка», 08.00.06 (08.08.01) «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища», 08.00.07 (08.09.01) «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика», 08.00.08 (08.04.01) «Гроші, фінанси і кредит», 08.00.09 (08.06.04) «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)», 08.00.11 «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці», 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом», 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою», 08.03.01 «Статистика», 08.03.02 «Економіко-математичне моделювання», 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами», 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг», 08.07.01 «Економіка промисловості», 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК», 08.07.03 «Економіка будівництва», 08.07.04 «Економіка транспорту і зв'язку», 08.07.05 «Економіка торгівлі та послуг», 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» (див. табл. 2).

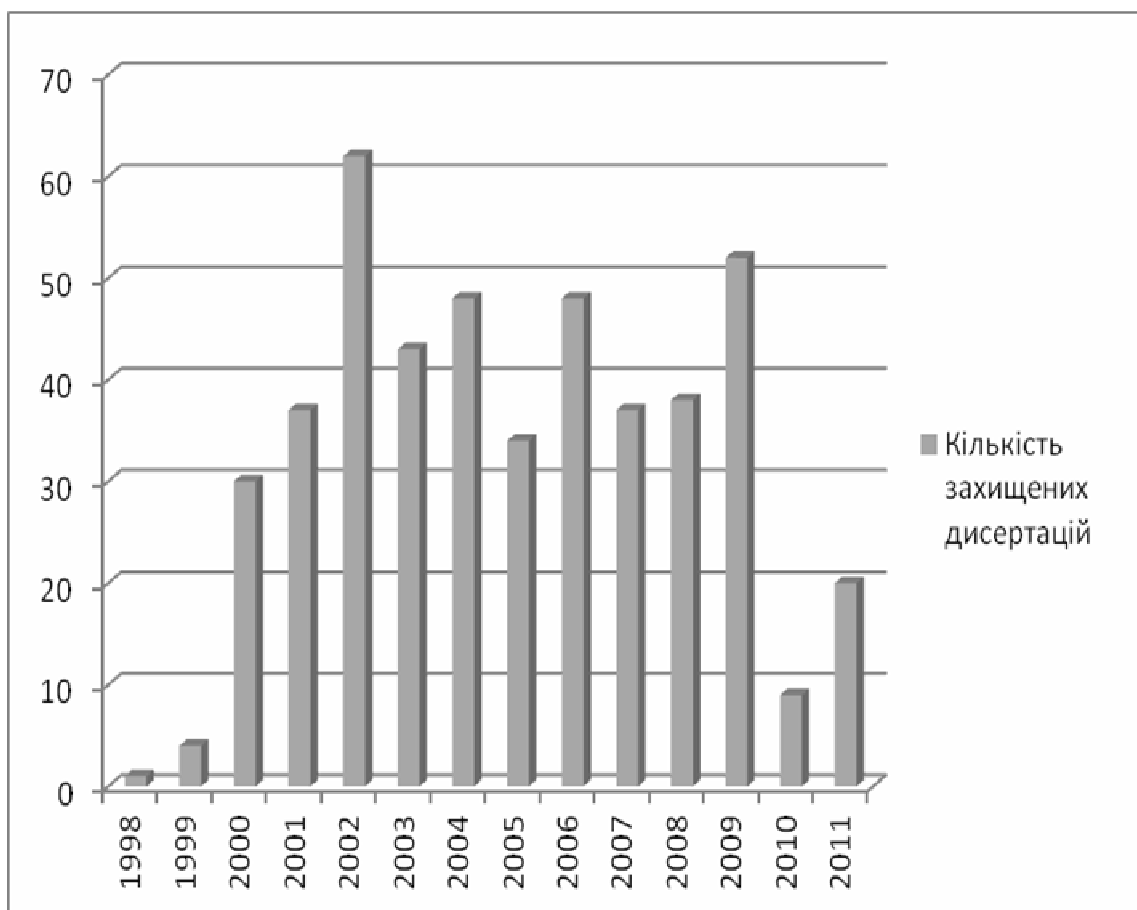

Рисунок 1. Динаміка захищених кандидатських та докторських дисертацій протягом 1998 – 2011 років з питань ризиків

Figure 1. Dynamics of theses on a scientific degree of a candidate and a doctor of economic sciences about risks, which have been defended during 1998 – 2011 years

Таблиця 2

Структура захищених дисертацій з питань ризиків протягом 1998 – 2011 рр.

Table 2

Structure of theses about risks, which have been defended during 1998 – 2011 years

Шифр	Назва спеціальності	Загальна кількість, шт.	Питома вага, %	У розрізі наукових ступенів			
				Канд. екон. наук	Питома вага, %	Докт. екон. наук	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8
08.00.01 (08.01.01)	Економічна теорія та історія економічної думки	10	2,16	8	1,89	2	5,00
08.00.02 (08.05.01)	Світове господарство і міжнародні економічні відносини	14	3,02	13	3,07	1	2,50
08.00.03	Економіка та управління національним господарством	10	2,16	10	2,36	-	-
08.00.04	Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)	66	14,25	65	15,37	1	2,50
08.00.05	Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка	4	0,86	4	0,95	-	-
08.00.06 (08.08.01)	Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища	19	4,10	17	4,02	2	5,00
08.00.07 (08.09.01)	Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика	6	1,30	4	0,95	2	5,00
08.00.08 (08.04.01)	Гроші, фінанси і кредит	90	19,44	85	20,09	5	12,50
08.00.09 (08.06.04)	Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)	29	6,26	26	6,15	3	7,50
08.00.11	Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці	7	1,51	3	0,71	4	10,00
08.02.02	Економіка та управління науково-технічним прогресом	8	1,73	8	1,89	-	-
08.02.03	Організація управління, планування і регулювання економікою	24	5,18	19	4,49	5	12,50

Закінчення таблиці 2.

1	2	3	4	5	6	7	8
08.03.01	Статистика	3	0,65	2	0,47	1	2,50
08.03.02	Економіко-математичне моделювання	29	6,26	27	6,38	2	5,00
08.06.01	Економіка, організація і управління підприємствами	69	14,90	63	14,89	6	15,00
08.06.02	Підприємництво, менеджмент та маркетинг	28	6,05	27	6,38	1	2,50
08.07.01	Економіка промисловості	7	1,51	6	1,42	1	2,50
08.07.02	Економіка сільського господарства і АПК	12	2,59	10	2,36	2	5,00
08.07.03	Економіка будівництва	6	1,30	6	1,42	-	-
08.07.04	Економіка транспорту і зв'язку	5	1,08	5	1,18	-	-
08.07.05	Економіка торгівлі та послуг	5	1,08	5	1,18	-	-
08.10.01	Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка	12	2,59	10	2,36	2	5,00
Усього		463	100,00	423	100,00	40	100,00

Найбільша кількість дисертацій захищена за спеціальностями 08.00.08 (08.04.01) «Гроші, фінанси і кредит» (90 дисертацій – 19,44%), 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» (69 дисертацій – 14,90%) та 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» (66 дисертацій – 14,25%).

У дисертаційних роботах за різними спеціальностями розглядалися такі питання:

1. За спеціальністю 08.00.01 (08.01.01) «Економічна теорія та історія економічної думки» виконано 10 робіт (2,16%), присвячених питанням ризику як однієї з основних підприємницьких функцій, соціального ризику, фінансово-інвестиційних ризиків підприємницької діяльності в Україні, ризиків, пов'язаних з кредитною діяльністю комерційних банків, ризиків інтелектуальної діяльності, управління валютним ризиком, системи ризиків франчайзерів.

2. У роботах (14 – 3,02%), захищених за спеціальністю 08.00.02 (08.05.01) «Світове господарство і міжнародні економічні відносини», розглядалися такі питання: інтегрований міжнародний інвестиційний ризик-менеджмент транснаціональних корпорацій, управління ризиками на глобальному енергетичному ринку, ризики щодо ефективної міжнародної співпраці, спрямованої на забезпечення українських АЕС ядерним паливом, фінансове регулювання відкритої економіки в умовах глобальних ризиків, теоретичні аспекти валютних ризиків, а також універсальні й ефективні методи та інструменти управління валютними ризиками суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, оцінювання ризику щодо інвестування пошуково-розвідувальних робіт у нафтовій промисловості, методологія зниження кредитного

ризиків діяльності кооперативних фінансово-кредитних установ, стратегічне управління інвестиційними ризиками, ризик ілєгалізації під час формування бюджетної політики, фінансово-інституційні інструменти управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності.

3. В межах спеціальності 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» захищено 10 дисертацій, що становить 2,16% від загальної кількості робіт економічного напрямку із зазначеної проблематики. У дисертаційних роботах за даною спеціальністю піднімалися такі питання: класифікація ризиків іноземного інвестування у машинобудуванні, оцінювання впливу фактора ризику на дохідність реального інвестування у галузі машинобудування, інструментарій керування ризиками функціонування зернового ринку, інституційне забезпечення галузі страхування сільськогосподарських ризиків, засоби виявлення та мінімізації банківських ризиків, ризики будівництва, основні ризики на ринку банківських металів, механізм державного регулювання ризиків депозитних операцій банків.

4. Серед робіт, захищених за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)», 66 робіт (14,25%), в яких розглядалися питання сутності економічного ризику, впливу ризик-менеджменту на інвестиційну привабливість підприємства, економічні ризики та їх вплив на товарооборот, підхід до аналізу ризиків упровадження інноваційного рішення, класифікація авіаційних ризиків, класифікація ризиків, притаманних інноваційній стратегії машинобудівного підприємства, методичні підходи до процесу управління проектними ризиками, механізм управління ризиками кредитування оборотних коштів підприємств, положення щодо обмеження ризику в інноваційній діяльності машинобудівного підприємства, класифікація фінансових ризиків, ризики маркетингової діяльності машинобудівних підприємств, теоретико-прикладні основи врахування ризиків при оцінюванні ефективності реального інвестування, механізм оцінювання й управління ризиками реалізації інноваційних проектів, управління майновими ризиками підприємства як спосіб забезпечення його економічної безпеки, механізм обліку ризику в системі бюджетування, управління ризиками інвестиційної діяльності на підприємствах автомобільного транспорту, управління ризиком на малих підприємствах легкої промисловості, класифікація ризиків трудової мобільності персоналу, методика ідентифікації ризиків, їх виникнення на підприємстві, оцінювання кадрових ризиків, класифікація внутрішніх ризиків лізингової діяльності тощо.

5. За спеціальністю 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» захищено 4 дисертації (0,86%). Питання, які розглядалися у них, такі: класифікація ризиків, методика оцінювання ефективності управління автотранспортним комплексом регіону з урахуванням ризиків, особливості державного регулювання фінансових ризиків на ринку фінансових активів регіону, оцінювання ризиків функціонування підприємств, активність яких визначено як один з основних елементів конкурентоспроможності регіонального комплексу.

6. Спеціальність 08.00.06 (08.08.01) «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» в напрямі вивчення ризиків представлена 19 роботами (4,10%), у яких відображено: система страхування екологічних і катастрофічних ризиків, система класифікацій ризиків інвестиційної діяльності, інтегральне оцінювання ризику життєдіяльності населення в розрізі країни та її регіонів, оцінювання економіко-екологічних ризиків за умов використання осушуваних земель, економічне оцінювання екологічних ризиків у практичній діяльності підприємств металургійної промисловості, страхування ризиків при використанні земель сільськогосподарського призначення, організаційно-економічні інструменти ризик-менеджменту екологічних небезпек, організаційно-економічні основи управління екологічними ризиками інновацій, організаційно-методична база інструментів страхування екологічних ризиків, управління ризиками інвестиційної діяльності природоохоронного напрямку, організаційно-економічний механізм управління екологічними ризиками, теоретико-методичні засади формування системи страхування екологічних ризиків.

7. У роботах (6 – 1,30%), захищених за спеціальністю 08.00.07 (08.09.01) «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика», розглядалися такі питання: соціально-економічні ризики, засади оцінювання ризиків соціальної стабільності українського суспільства, управління соціальним ризиком, методологічні підходи до оцінювання та мінімізації ризику неконкурентоспроможності робочої сили, система кількісного оцінювання соціальних ризиків.

8. За спеціальністю 08.00.08 (08.04.01) «Гроші, фінанси і кредит» (90 робіт – 19,44%) розглядалися переважно питання, пов'язані з управлінням ризиками, пов'язаними зі сферою боргових запозичень держави, класифікація ресурсних ризиків у банківській діяльності, суть банківських ризиків, ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку, основні ризики операцій споживчого кредитування, страхування фінансових ризиків як механізм надання гарантій суб'єктам підприємницької діяльності, методичні та практичні аспекти оцінювання кредитних ризиків під час кредитування інноваційних проектів, управління валютним ризиком у банках України, управління банківськими ризиками, визначення й оцінювання загальносистемних ризиків та ризиків, що провокуються діяльністю Національного банку України, сутність та структура іпотечних ризиків, страхування природно-кліматичних ризиків у рослинництві, методологія зниження кредитних ризиків, депозитні ризики у банківській діяльності, інвестиційні ризики, ризики у сфері електронних грошей, ризик-менеджмент у комерційних банках України, ризики у системі охорони праці, характерні для гірничодобувної промисловості України, управління кредитним ризиком банку, природа моральних ризиків, їх класифікація та підхід до кількісного оцінювання, ризик-менеджмент формування податкових доходів бюджету, типологія ризиків, які властиві діяльності страховиків, управління кредитними ризиками, управління ризиками в платіжних системах, фінансові ризики в системі банківських ризиків тощо.

9. В межах спеціальності 08.00.09 (08.06.04) «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» захищено 29 робіт (6,26%). Науковцями у дисертаційних роботах висвітлено питання: підходи щодо класифікації ризиків аудиторської діяльності, інформаційне забезпечення управління ризиками, класифікація ризиків банківської діяльності, які забезпечують належне формування інформаційних ресурсів та ефективність процесу управління банком, методика виявлення й оцінювання ризиків аудиторської діяльності, організація та методика бухгалтерського обліку діяльності підприємств в умовах ризику, поняття аудиторського ризику щодо аграрної сфери, впровадження до вітчизняної облікової практики операцій хеджування валютних ризиків, дослідження хеджування фінансових ризиків, аудиторський ризик в АПК, методика оцінювання компонентів аудиторського ризику, методика аналізу валютного ризику, методика оцінювання ризику економічного контролю, модель аудиторського ризику для холдингових компаній, теоретичні засади та практичні проблеми оцінювання ризику неефективності системи внутрішнього контролю.

10. Незначна кількість дисертацій (7) захищена за спеціальністю 08.00.11 «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці», що становить 1,51% від загального обсягу робіт економічного напрямку. Роботи за даною спеціальністю присвячені економіко-математичному моделюванню фінансових ризиків, математичним методам та моделям оцінювання стійкості функціонування підприємства з урахуванням ризику, економіко-математичному моделюванню кредитних ризиків банку.

11. 8 дисертацій (1,73%) захищено за спеціальністю 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом» з розкриттям питань: оцінювання інвестиційних ризиків на основі експертних даних у поєднанні з показником чистої поточної вартості, управління науково-технічним прогресом на основі удосконалення системи ризик-менеджменту інновацій, аналіз ризиків венчурного бізнесу, методичний підхід щодо урахування ризиків інноваційних проектів.

12. Спеціальність 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» представлена 24 роботами (5,18%), в яких піднімалися питання, пов'язані з оцінюванням ступеня ризику в підприємницькій діяльності, методи мінімізації інвестиційних ризиків, управління ризиками платіжних систем в умовах ринкового реформування економіки України, класифікаційні ознаки інвестиційних ризиків і методи їх оцінювання як засобу прогнозування, методологічні аспекти оцінювання ризику у процесі інвестиційної діяльності, методика оцінювання ризику вкладень у цінні папери, управління економічними ризиками в енергозбутовій діяльності, управління інвестиційними ризиками у виробничо-господарських системах, ризики, що впливають на формування грошових потоків, концепція зниження ризиків інвестування, управління фінансовими ризиками в комерційних банках України.

13. Найменшу кількість дисертацій захищено за спеціальністю 08.03.01 «Статистика» – 3 роботи (0,65%), в яких відображено дослідження оцінювання ризику валютного портфеля банку, а також шляхів обмеження його впливу, статистичне моделювання вибору вкладника в умовах ризику, інтегральне оцінювання фінансового стану господарюючих систем для визначення ризику банкрутства.

14. 29 робіт виконано за спеціальністю 08.03.02 «Економіко-математичне моделювання» (6,26%), в яких висвітлено використання традиційних та альтернативних оцінок ризику у процесі моделювання інвестиційного портфеля, поняття та концепцію податкового ризику в прогнозуванні та плануванні податкових надходжень, моделювання та розроблення системи управління кредитними ризиками комерційного банку, методика оцінювання фінансового стану потенційного позичальника з точки зору ризику неповернення кредиту, методика оцінювання ризику планових рішень судноплавних компаній, сутність, причини та види економічного ризику об'єктів моніторингу, методи управління ним, моделювання процесів формування господарських рішень на промислових підприємствах з урахуванням ризику, моделювання ризику в економіці та підприємстві на базі теоретико-ігрового підходу, моделювання ризику в зовнішньоекономічній діяльності, моделювання та управління ризиком вексельних зобов'язань, моделювання кредитного ризику комерційного банку на основі нейронечітких технологій, моделювання й управління системними ризиками в логістиці тощо.

15. Значну кількість дисертаційних робіт (69 – 14,90%) виконано за спеціальністю 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» і висвітлено такі питання: методичні підходи щодо розрахунків ризиків лізингової діяльності, зниження фінансово-інвестиційних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств, класифікація ризиків, характерних для проведення лізингових операцій, економічне оцінювання ризиків у зовнішньоекономічній діяльності промислового підприємства, оцінювання ризику інноваційного проекту, планування руху грошових коштів у системі управління фінансовими ризиками, суть цінового ризику, методичне обґрунтування його оцінки та визначено ризикові зони, з урахуванням яких необхідно формувати цінову політику, механізм адаптації підприємств до ризику, механізм управління ризиками інвестиційних проектів на підприємствах, класифікація ризик-факторів економічної діяльності підприємств з урахуванням впливу параметрів їх техносфери, імітаційні моделі визначення величини ризиків щодо процесів постачання та реалізації продукції харчової промисловості, методичні основи оцінювання ризиків у системі матеріального забезпечення виробництва, методи кількісного виміру інвестиційних ризиків, формування систем управління підприємством на засадах ризик-менеджменту, інформаційний ризик підприємства, формування комплексної системи управління господарськими ризиками, поняття логістичних ризиків авіакомпанії, методичні основи оцінювання економічного ризику в діяльності підприємств тощо.

16. Спеціальність 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» представлена 28 роботами (6,05%), в яких розглянуто методичні підходи до врахування господарського ризику за умов стратегічного планування, питання характеристики, аналізу та оцінювання

ризиків, ризикових ситуацій, ризик-менеджмент ресурсів підприємства, підходи до оцінювання ризику фінансування інвестиційної діяльності суб'єкта підприємництва, теоретичні, методологічні та методичні підходи до управління підприємницькими ризиками, управління ризиками інвестиційних проектів, управління ризиком інноваційних проектів, класифікацію ризиків, що супроводжують діяльність банку, оцінювання ризику в аграрному менеджменті, методи ідентифікації та аналізу ризиків, методика оцінювання інноваційних ризиків, управління підприємницьким ризиком в агробізнесі, механізм управління інвестиційними ризиками підприємств, управління прийнятими на страхування ризиками.

17. Незначна кількість дисертаційних досліджень (7 робіт – 1,51%) захищена за спеціальністю 08.07.01 «Економіка промисловості», автори яких висвітлювали такі питання: схема аналізу ризиків у процесі забезпечення виробництва матеріальними ресурсами, джерела і сутність інвестиційних ризиків, методика оцінювання ризиків, модель для обліку ризику й оцінювання ефективності інвестиційних проектів, класифікація факторів ризику втрати працездатності.

18. Науковці, які працюють з напрямку 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК», захистили 12 робіт (2,59%), в яких розкрили результати своїх досліджень щодо ризику: узагальнення галузевої теорії ризику, систематизація чинників, форм і видів ризику, виявлення, оцінювання, управління ризиками в сільському господарстві, система управління інвестиційними ризиками, система ризиків діяльності особистих господарств населення, система ризиків поєднання галузей сільськогосподарських підприємств, закономірності економічної доцільності страхування цінних ризиків для суб'єктів аграрного сектора.

19. Відносно незначну кількість дисертаційних робіт захищено за спеціальностями 08.07.03 «Економіка будівництва» – 6 робіт (1,30%), 08.07.04 «Економіка транспорту і зв'язку» – 5 робіт (1,08%), 08.07.05 «Економіка торгівлі та послуг» – 5 робіт (1,08%). Дисертаційні роботи зі спеціальності «Економіка будівництва» присвячені вивченню умов урахування у вартості будівництва ризиків, ієрархії методів діагностики ризику, економічного механізму страхування ризиків іпотечного кредитування інвестицій в житлове будівництво, методики визначення інвестиційних ризиків будівельних організацій та прогнозування їх наслідків. Питання щодо методів оцінювання економічного ризику при прийнятті управлінських рішень у галузі зв'язку, комплексного оцінювання законодавчо-нормативної бази з транспортних ризиків відображено у дисертаціях зі спеціальності «Економіка транспорту і зв'язку». У дисертаціях зі спеціальності «Економіка торгівлі та послуг» розкрито економічний механізм біржової торгівлі в управлінні цінним ризиком, економічне оцінювання та визначення прийнятного рівня операційно-фінансового ризику у підприємствах роздрібною торгівлі, етапи ризик-менеджменту для торговельного підприємства з зазначенням ролі та місця страхування, оцінювання ефективності управління фінансовими ризиками на підприємствах торгівлі.

20. У дисертаційних роботах, захищених за спеціальністю 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» (12 робіт – 2,59%), розглядалися такі питання: створення бази даних про потенційні джерела ризику (в т.ч. техногенного ризику), метод оцінювання ризику виникнення надзвичайних ситуацій на промислових підприємствах, методичні підходи до аналізу, оцінювання та управління екологічним ризиком реалізації заходів регіональної політики сталого розвитку, систематизація та класифікація фінансових ризиків на регіональному рівні, класифікація ризиків банківської системи, моделювання оцінки регіональних банківських ризиків, теорія та методологія управління ризиками та особливості їх використання в кредитній політиці регіональних банків.

Висновки. На основі проведеного дослідження встановлено, що в дисертаційних роботах з галузі знань «08.Економічні науки» ризик розглядається в основному у якості економічної, фінансової, аналітичної, контрольної категорії, а не облікової. Оскільки у дисертаціях науковцями піднімалися такі питання щодо ризику:

- ризик як одна з основних підприємницьких функцій;
- класифікація ризиків за різними ознаками;
- методи та інструменти управління ризиками на рівні галузей економіки, регіонів та суб'єктів господарювання;
- моделювання ризику в економіці та підприємстві.

Це свідчить про те, що відсутня чітка ідентифікація ризику в системі бухгалтерського обліку – основної інформаційної бази як економіки в цілому, так і підприємств зокрема. Тому детальне вивчення даного питання і є темою подальших досліджень авторів.

Conclusions. Based on the research it is determined that the risk in the thesis on the field of knowledge «08.Economic sciences» is regarded mainly as economic, financial, analytical, control category rather than accounting category. Because scientists have studied the following questions about the risks in the thesis:

- risk as one of the major business functions;
- classification of risks according to various criteria;
- methods and tools of risk management at the level of sectors, regions and entities;
- modeling risk in the economy and business.

This indicates that there is no clear identification of risk in the accounting system - the main information base both of the economy in general and businesses in particular. Therefore, a detailed study of this issue is the subject of further research of the authors.

Використана література

1. Результат пошуку в фонді електронних документів [Електронний ресурс] Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/_scripts/wwwi32.exe/\[in=_scripts/ep.in\]](http://www.nbuv.gov.ua/_scripts/wwwi32.exe/[in=_scripts/ep.in])